

Kıtalar Arası Ekonomik İşbirliği: MIKTA

ERDAL TANAS KARAGÖL

- MIKTA nedir?
- MIKTA'nın öncelikli alanları ne olmalıdır?
- MIKTA'nın ülke ekonomilerine katkıları nasıl olacaktır?

GİRİŞ

Bilgi çağı olarak kabul edilen 2000'li yıllarda ülkeler ulusal ve uluslararası seviyede siyasal, sosyal ve ekonomik anlayışlarında önemli değişiklikleri gerçekleştirmişlerdir. Gelişmekte olan ülkelerin başını çektiği bu değişim, güçlü devlet olarak kabul edilen ülkelere ayrılmayı beraberinde getirmiştir. Batılı veya gelişmiş ülkelerin Avrupa Birliği (AB), Birleşmiş Milletler (BM), G8, IMF ve Dünya Bankası gibi oluşumlarla dünya siyasetine ve ekonomisine yön veren uygulamaları, gelişmekte olan ülkeleri yeni siyasal ve ekonomik işbirliği arayışlarına yöneltmiştir. Özellikle 2008 küresel ekonomik kriz sonrasında ekonomik ilerlemede öne çıkan ülkeler, yeni oluşumlarla gelişmelerini güçlendirmek istemektedirler. Meksika, Endonezya, Güney Kore, Türkiye ve Avustralya ülkelerini kapsayan ve ülkelerin İngilizce isimlerinin baş harflerinin bir araya gelmesiyle MIKTA olarak adlandırılan grup, bu oluşumlardan biridir.

MIKTA'nın başlangıcı, 25 Eylül 2013'de New York'ta beş ülkenin Dışişleri Bakanları'nın katılımıyla gerçekleştirilen toplantıya dayanmaktadır. Bu beş ülkenin G20 üyesi olmaları, gelişmekte olan ülke

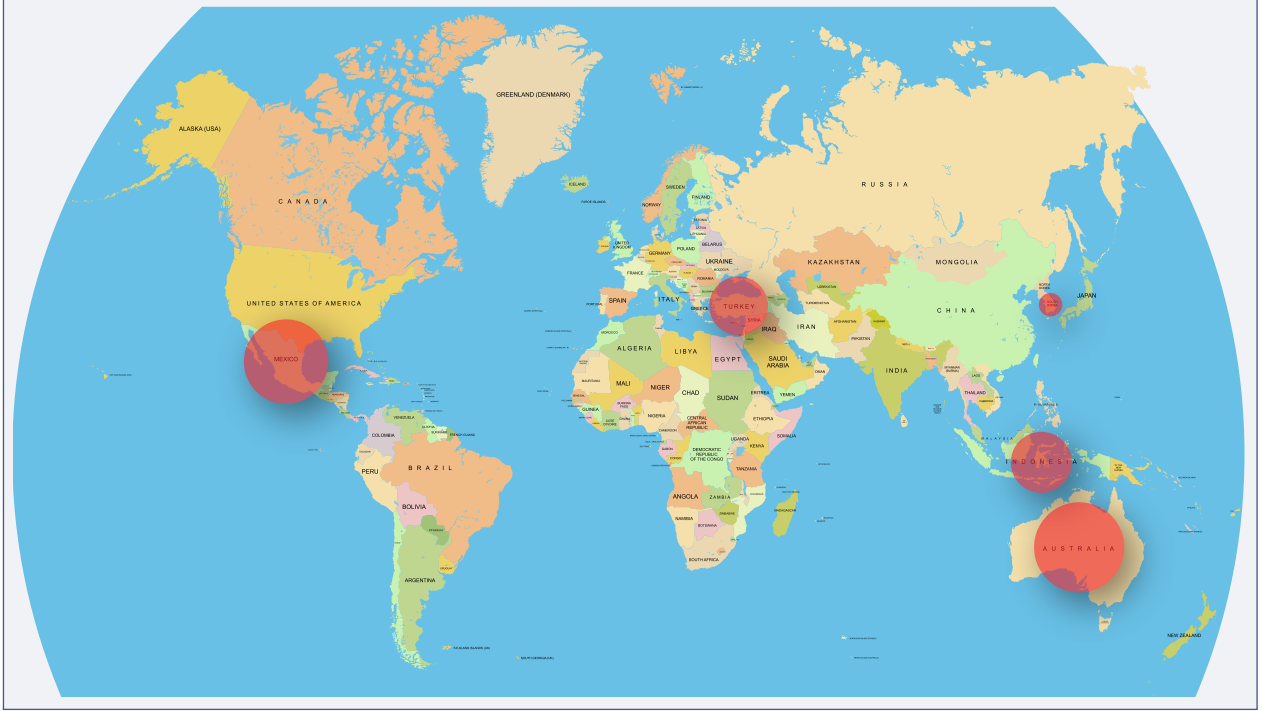
kategorisinde bulunmaları, farklı yönetim biçimlerine rağmen çoğulcu bir sistemle yönetilmeleri, açık ekonomi yapısını benimsemeleri bu ülkelerin başlıca ortak özellikleridir. MIKTA ülkelerinin coğrafi olarak buldukları kıtalar ise Asya (Endonezya ve Güney Kore), Amerika (Meksika), Avustralya (Avustralya) ve Avrupa'dır (Türkiye). Farklı dört kıtadan ülkelerin birleşmesiyle oluşturulan bu ittifak, uzaklıkların ve mesafenin gelişmekte olan ülkelerin işbirliği önünde bir engel teşkil etmediğini göstermesi bakımından önemlidir (Şekil 1). Ancak MIKTA işbirliğini meydana getiren asıl faktör, bu ülkelerin bölgelerinde son yıllarda giderek güçlenmeleridir. Siyasal ve ekonomik nedenlerle güç dengelerinin değiştiği bu ortamda, gelişmiş ülkelere ziyade gelişmekte olan ülkeler arasındaki etkileşim daha fazla önem kazanmıştır. Bu nedenle MIKTA oluşumu üye ülkeler açısından yeni işbirliği ve ortaklık anlamı taşıması bakımından da önem arz etmektedir.

MIKTA üyesi ülkeler, bir araya gelme amaçlarını herhangi bir oluşuma karşılık alternatif arayışı olarak değil, ekonomik ilişkilerin geliştirilmesiyle sosyal ve kültürel etkileşimi sağlamak şeklinde ifade etmek-

Erdal Tanas KARAGÖL

1992'de İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nden mezun oldu. Yüksek lisansını ABD'de Connecticut Üniversitesi'nde, doktorasını İngiltere'de York Üniversitesi'nde tamamladı. Karagöl'ün çeşitli gazete ve dergilerde dış borçlar, cari açık, ekonomik büyüme, savunma harcamaları, enerji, işsizlik, kamu harcamaları, yoksulluk ve sosyal yardım alanlarında makaleleri ve araştırma raporları yayımlanmıştır. TÜBA asosiy üyesi olan Karagöl, TÜBİTAK'taki çalışmalarının yanı sıra Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğretim üyesidir ve SETA ekonomi bölümünde araştırmalar yapmaktadır.

ŞEKİL 1. MIKTA ÜLKELERİ HARİTASI

tedirler. Bu nedenle MIKTA herhangi bir ortaklığın alternatifi değildir ve diğer ortaklıklara karşı da kurulmuş değildir. Ancak gelişmekte olan ülkelerin yalnızca belirli ülkelerin kararları doğrultusunda hareket etmesinin gelişen ve değişen küresel anlayışta yeri yoktur. Ne var ki MIKTA oluşumu BM, AB ve G8 oluşumlarını tehdit eden bir grup değil, yeni işbirliklerine açık, ekonomik ilişkilerin sosyal ve kültürel etkileşimle desteklendiği bir ittifak olarak değerlendirilmektedir. Ortak özellikleri olan hızlı büyüme oranlarına katkı sağlayacak ekonomik işbirliğinin amaçlandığı MIKTA, üye ülkeler arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesiyle kıtalar arası bir entegrasyona dönüşecektir. MIKTA henüz resmi bir statüde olmamasına rağmen, katılımcı ülkelerin gösterdiği özen ve oluşum kapsamında yapılan çalışmalarındaki azim ve gayret dolayısıyla, MIKTA oluşumunun olumlu sonuçlarını kısa zamanda alınabileceği öngörülmektedir.

MIKTA ÜLKELERİNİN EKONOMİK YAPISI

Farklı kıtalarda bulunmalarına ve aralarındaki uzak mesafeye rağmen ekonomik yapılarındaki benzerlik

MIKTA ülkelerini ortak amaçlar doğrultusunda bir araya getirmiştir. Başlıca ekonomik ve sosyal göstergelerinin birbirine yakın seyrettiği bu ülkeler, aynı zamanda sahip oldukları ve ihtiyaç duydukları mal ve hizmetler açısından da birbirini tamamlayıcı niteliktedirler (Tablo 1). Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) miktarları farklılık gösterse de, yıllık büyüme oranları paralellik göstermektedir. Özellikle 2008 küresel ekonomik kriz döneminde ve sonrasında büyüme rakamlarında gözlenen değişim, beş ülkenin de yeni pazar ihtiyacını, üretim yapısının özelliklerini ve başlıca ticaret yapılan ülkelere olan ihracat bağımlılığının aynı olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

MIKTA ülkelerinin tamamı 2008 küresel ekonomik krizden etkilenmiş, ihracat yaptıkları Avrupa ülkelerindeki ekonomik durgunluk ülkelerin büyüme rakamlarına yansımıştır. 2010 yılında ise krizin etkilerinin azalmasıyla ülkelerin ihracat miktarı artmış ve büyüme rakamlarının pozitif yönde gerçekleşmesine katkı sağlamıştır. Bunun yanı sıra MIKTA ülkeleri işsizlik oranı, enflasyon, faiz, cari açığın ve kamu borcunun milli gelirdeki oranı gibi makroekonomik gös-

TABLO 1. MIKTA ÜLKELERİ 2014 YILI SOSYO-EKONOMİK GÖSTERGELERİ

Ülke	Nüfus (Milyon)*	GSYH (Milyar Dolar)*	Yıllık Büyüme Hızı (%)	Kişi başı Gelir (SAGP, Dolar)*	İşsizlik Oranı (%)	İşgücüne Katılım Oranı (%)*
Meksika	122.33	1260.91	1.80**	12616.64	4.80	.
Endonezya	247.43	868.35	5.12***	4271.51	5.70	69.21
Güney Kore	50.22	1304.55	3.60***	27990.83	3.40	63.20
Türkiye	76.67	820.21	4.30**	13737.22	8.8	50.50
Avustralya	23.13	1560.60	3.50**	37492.85	6.40	64.84

Kaynak: Tradingeconomics * Aralık 2013 verileri, ** Mart 2014, *** Haziran 2014

TABLO 2. MIKTA ÜLKELERİNİN TEMEL MAKROEKONOMİK GÖSTERGELERİ

Ülke	Enflasyon (%)*	Faiz Oranı (%)	Cari Açık / GSYH (%)***	Kamu Net Borcu / GSYH (%)***	İhracat Milyon Dolar-2013	İthalat Milyon Dolar-2013
Meksika	4.07	3*	-1.8	36.90	380.189	390.965
Endonezya	4.53	7.5**	-3.3	26.11	183.548	187.369
Güney Kore	1.60	2.25**	5.8	33.80	559.632	515.584
Türkiye	9.32	8.25*	-7.9	35.85	151.707	251.661
Avustralya	3.00	2.5**	-2.9	20.48	252.728	242.132

Kaynak: Tradingeconomics

*Temmuz 2014 verileri,

** Ağustos 2014 verileri,

***2013 Yılı

tergelerinde de benzer bir performansa sahiptir (Tablo 2). Bu durumun sebebi gelişmekte olan ülke kategorisinde olmalarının yanı sıra, ekonomik sorunlarının da ortak olmasından kaynaklanmaktadır. Sanayileşmesini tamamlayan Avustralya ve Güney Kore ile sanayileşme sürecinde bulunan Türkiye, Endonezya ve Meksika etkileşimi, her iki gruptaki ülkelerin ekonomilerini olumlu etkileyecektir. Sanayileşmesini tamamlaması halinde Meksika, Endonezya ve Türkiye'nin Güney Kore ve Avustralya ekonomilerindeki teknolojiye faydalanarak üretim potansiyelini ve verimliliğini artırması için MIKTA platformu önemli bir fırsat sunmaktadır. Diğer yandan MIKTA kapsamında işgücünün serbest dolaşımı, özellikle işgücü ihtiyacı olan Avustralya açısından önem teşkil etmektedir. MIKTA oluşumunda ülkelerin ekonomik göstergelerini olumlu yönde revize edebilmek için gerçekleştirilecek fikir alışverişi ve örnek uygulamalar katılımcı ülkelere fayda sağlayacaktır.

MIKTA ülkelerinin bir başka özelliği ise bu ülkelere olan yabancı yatırım miktarının 2008 küresel ekonomik kriziyle beraber artış göstermesidir. Dünya Bankası verilerine göre, beş ülkeye gelen net yabancı

yatırım miktarı genel olarak 2008-2013 döneminde gösterdiği değişimle aynı yönlüdür. Bu durum MIKTA oluşumunda yer alan ülkelerin küresel yatırımcılar açısından benzer kriterlerle değerlendirildiğini de göstermektedir. MIKTA oluşumunun diğer bir ekonomik unsuru, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ortak gündem maddesi olan enerjidir. Enerji kalemlerinden biri olan petrol üretiminde Meksika, Endonezya ve Avustralya sahip oldukları yüksek potansiyelle enerji ihracat eden ülke konumundadırlar. Uluslararası Enerji Ajansı IEA'nın 2013 verilerine göre, petrol üretiminde Meksika dünyada 10., Endonezya 22. ve Avustralya 31. sırada yer almaktadır. Bu üç ülkenin aksine Güney Kore, petrol ihtiyacının tamamını ithal ederken, Türkiye'nin ürettiği petrol ülkeye yeterli gelmemektedir ve ithalatının büyük bir bölümünü petrol oluşturmaktadır. Petroldeki üreten ve tüketen ülke ayrımı doğalgaz için de geçerlidir. Endonezya, Meksika ve Avustralya doğalgaz üretici, Türkiye ve Güney Kore ise tüketici ülkelerdir. Diğer yandan yenilenebilir enerji MIKTA ülkelerinin önem verdiği konulardan biridir. Güney Kore ve Türkiye'nin yenilenebilir enerjiden ürettiği elektriğin 2008

yılına göre 2012’de yaklaşık yüzde yüz artış göstermesi, katılımcı ülkelerin ekonomik ajandalarındaki ortak maddelerden biridir (Tablo 3).

TABLO 3. YENİLENEBİLİR ENERJİDEN ÜRETİLEN TOPLAM ELEKTRİK MİKTARI (MİLYAR KİLOVATSAAT)					
Ülke	2008	2009	2010	2011	2012
Meksika	48,59	36,51	47,33	44,75	39,51
Endonezya	19,77	20,63	26,73	21,93	22,26
Güney Kore	4,43	4,75	6,34	7,43	8,37
Türkiye	34,17	37,87	55,32	57,69	64,37
Avustralya	19,61	19,62	22,35	26,77	25,15

Kaynak: Energy Information Administration (EIA), Uluslararası Enerji İstatistiği, 2012

MIKTA OLUŞUMUNUN OLASI KAZANIMLARI

Türkiye’nin 2002 yılından sonra izlediği etkin uluslararası politikanın başlıca sacayaklarından birini ekonomik ilişkiler oluşturmaktadır. 2000 öncesi Türkiye’sinin aksine yalnızca Avrupa ülkeleri veya komşu ülkelerle değil, geniş bir vizyonla dünyanın her bölgesindeki ülkelerle iletişim kurmaya çalışan Türkiye, bu çabalarına son olarak MIKTA oluşumuyla devam etmektedir. MIKTA ülkeleri coğrafik olarak birbirlerine uzak olmalarına rağmen, ekonomik yapılarındaki ortak özellikler açısından güçlü bir işbirliği oluşturmak adına çaba göstermektedirler. Bu bağlamda belirlenen politika ve önerilerin uygulamaya geçilmesiyle beraber Türkiye’nin MIKTA sayesinde ekonomik kazanımlar elde edeceği öngörülmektedir. Özellikle 2002 yılında Türkiye ve MIKTA oluşumunun diğer ülkeleri arasındaki ticaret hacminin 2 Milyar Dolar seviyesinden 2013’de 11 Milyar Dolar düzeyine yükselmesi, MIKTA oluşumunun uzun vadede sağlayacağı ekonomik kazanımlarına dayanak teşkil etmektedir. Katılımcı ülkeler arasında geliştirilecek ticari ilişkiler, artan ihracat miktarıyla ülkelerin büyüme rakamlarını da destekleyecektir. Türkiye ve Güney Kore arasında Ağustos 2012’de imzalanarak Mayıs 2013’de yürürlüğe giren “Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Çerçeve Anlaşması” dışında Türkiye’nin hiçbir MIKTA üyesiyle serbest ticaret anlaşması bulunmamaktadır.¹ Bu anlaşmanın yalnızca mal ticaretiyle sınırlandırılması,

1. Bu konuda Ekonomi Bakanlığı’nın sitesinde yer alan <http://www.ekonomi.gov.tr/sta/index.cfm?sayfa=E7F50571-CE66-892C-74C920E-1126EF18A> adresine bkz.

diğer sektörlerin anlaşma dışında bırakılması ise anlaşmadan istenilen düzeyde fayda sağlanamamasına sebep olmaktadır. Tüm MIKTA üyelerinin kendi arasında yapacağı serbest ticaret anlaşması hem tarafları ticari ilişkiler açısından cesaretlendirecek, hem de diğer alanlarda yeni adımların atılmasına yol açacaktır.

Bu alanlardan en önemlisi Meksika, Endonezya ve Avustralya’nın ihracatçı, Türkiye ve Güney Kore’nin ise ithalatçı ülke grubunda olduğu enerji konusudur. Enerji transferinin sınır tanımadığı, yeni ortaklıkların enerjiye göre şekillendiği günümüzde, enerji ticareti MIKTA oluşumunun gelecekte başlıca konusu olmaya adaydır. Teknolojinin yardımıyla uzaklıkların ortadan kalkması, nakliyat ve ulaşımın kolaylaşması uzun vadede gerçekleşmesi düşünülen enerji ticaretini mümkün kılmaktadır. Ancak bu süreçte, enerji işbirliği oluşturularak uluslararası enerji politikalarında birlikte hareket etmek, MIKTA ülkelerine, özellikle de Türkiye’ye güç verecektir. Ticaretin liberalleşmesi ve enerji konularıyla birebir bağlantılı olan yabancı yatırım miktarı ise, gerekli düzenlemelerin ve teşviklerin yapılmasıyla artacaktır. Bu düzenlemelerin en önemlisi vize işlemlerinin sadeleştirilmesi olacaktır. 17 Aralık 2013’den itibaren Meksika ve Türkiye arasında iş, turizm ve akademi amaçlı seyahat edeceklere yönelik elektronik vize uygulaması adına yapılacaklar, MIKTA ülkeleri arasında gerçekleşecek yabancı yatırım miktarını artıracaktır. Çünkü yabancı yatırımlar için başlangıçta vize engeliyle karşılaşan yatırımcıların, yatırım planlarını başka ülkelere yönlendirilmeleri kaçınılmazdır. Vize işlemlerinin kolaylaştırılmasının yanı sıra, yabancı yatırımcıların gereksiz uygulamalarla uğraşması engellenmelidir. MIKTA üyesi ülkeler arasındaki etkileşimi artırmanın diğer bir unsurunu akademik çalışmalar oluşturmaktadır. Öğrenci ve akademisyenlerin, üniversitelerde Ar-Ge alanında çalışanların değişim programlarıyla gerçekleştirilecek ülkeler arası hareketlilik, hem teknoloji transferi, yeni öğretim teknikleri gibi alanlara katkı sunacak hem de yeni fikirlerin projelerle hayata geçirilmesini sağlayacaktır. Özellikle öğrenci ve akademisyenlerin değişim süreci, uzun vadede ekonomik, teknolojik ve kültürel

ilişkileri etkileyeceğinden MIKTA ülkelerinin önemle üzerinde durmasını gerektirmektedir. Diğer yandan, Türkiye'den diğer ülkelere havayolu ulaşımının direkt uçuşlarla yapılmaması da ülkeler arasındaki ticari, kültürel veya akademik hareketliliği azaltmaktadır.

MIKTA oluşumunun politik anlamdaki katkısı ise, katılımcı ülkelerin bölgelerinde izlediği barışçıl siyaseti ortak bir platformda devam ettirmeleri açısından büyük önem arz etmektedir. Dünyanın birçok bölgesinde ekonomik ve siyasal çıkar çatışmalarından dolayı yaşanan şiddet olaylarına barışçıl çözümler sunmak, MIKTA grubunu oluşturan başlıca gerekçedir. Şimdiye kadar izlediği politikalarla, farklı ülkelerin çıkar çatışmasının bedelini ödeyen sivil halka sorumluluk duyduğunu gösteren Türkiye'nin bölgesel ve uluslararası barış adına diğer MIKTA ülkeleriyle hareket etmesi yeni bir gücün ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

SONUÇ

2000'li yıllarda değişen ekonomik ve siyasal anlayış, yeni işbirliği ve ortaklıkların kurulmasına yol açmıştır. Gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerine katkı sağlamak amacıyla bir araya geldikleri oluşumlardan biri olan ve Meksika, Endonezya, Güney Kore, Türkiye ve Avustralya'nın oluşturduğu MIKTA, başlangıç aşamasının tarihinden yaklaşık 1 yıl geçmesine rağmen katılımcı ülkelerin ortaya koyduğu kararlılıkla dikkat çekmeyi başarmıştır. 25 Eylül 2013 tarihinde oluşumunun ilk adımı atılan MIKTA katılımcı ülke Dışişleri Bakanları'nın 12-13 Nisan 2014'de Meksika'da toplanmaları MIKTA oluşumuna atfedilen değeri göstermektedir. Henüz resmi bir zeminde tanınırlığı olmayan bu grup, benzer ekonomik yapıları ve izledikleri barışçıl politikalarla gelecekte güçlü bir platform adayı olarak görülmektedir. Bir araya geliş amaçlarını aralarındaki ekonomik etkileşimi artırarak ülke ekonomilerine pozitif katkı sağlamak olarak belirleyen MIKTA, bunun gerçekleşebilmesi için de çalışmalar yürütmektedir.

Bu çalışmaların başlıca konusu olan MIKTA ülkeleri arasında uygulanacak serbest ticaret anlaşmaları ticaret hacmini artıracak, beş ülkenin özellikle son 10 yıldır gösterdiği ekonomik büyüme performansına

katkı sağlayacaktır. Beş ülke arasında gerçekleştirilecek yatırımlar ise, yabancı yatırımlara ihtiyaç duyan başta Türkiye olmak üzere diğer ülkeleri de olumlu etkilemesi beklenmektedir. Ticaret hacminin ve yabancı yatırımların artmasını kolaylaştıracak uygulamalar kısa dönemde somutlaşmalıdır, böylelikle güçlenen ticari ve ekonomik ilişkilerin ülke ekonomilerine getirileceği beklenenden önce gerçekleşecektir. Bu bağlamda, vize uygulamalarının sadeleştirilmesi, girişimci ve yatırımcılara teşvik ve kolaylıkların sağlanarak maliyetin azaltılması, ülkeler arası direkt uçuşların başlaması öncelikli yapılacaklar arasında yer almaktadır. Öğrenci, akademisyen ve araştırmacıların proje geliştirme ve bilgi üretiminde bir araya getirecek programlar da, ülkeler arasında teorik ve uygulamalı bilginin transferini mümkün kılacaktır. Ağustos 2014 tarihinde MIKTA ülkelerinden akademisyenlerin Meksika'da ülkelerin akademik ve teknik konular hakkında yaptıkları fikir alışverişi, gelecek toplantılar için de umut vermektedir. Ayrıca, oluşumda enerji ihracatçısı (Avustralya, Endonezya ve Meksika) ve ithalatçısı (Güney Kore ve Türkiye) ülkelerin olması, enerji işbirliği konusunda adımlar atılması sürecini hızlandıracaktır.

MIKTA oluşumunun katılımcı ülkelere sağlayacağı ekonomik, sosyal ve kültürel kazanımlarının yanı sıra, küresel politika alanında da önemli bir yere sahip olması beklenmektedir. Bölgelerinde izledikleri barışçıl politikalarla öne çıkan bu ülkelerin oluşturduğu MIKTA grubunun, gelişmekte olan ülkelerin sorunlarının ve taleplerinin ortak bir dille ifade edileceği bir platforma dönüşmesi beklenmektedir. Ortaklıkların konjonktüre göre değiştiği günümüzde, bölgesel ve küresel barışı destekleyen bir anlayışın hakim olduğu MIKTA, geçen bir yıllık zaman diliminde ortaya koyduğu oluşumu destekleyen ve güçlendiren azmi ve kararlılığı devam ettirdiği sürece, gelecek dönemde dikkate değer bir işbirliği örgütüne dönüşecektir.

SETA

SIYASET, EKONOMI VE TOPLUM ARASTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | [@setavakfi](https://twitter.com/setavakfi)

SETA | Ankara

Nenehatun Caddesi No: 66 GOP Çankaya

06700 Ankara TÜRKİYE

Tel: +90 312.551 21 00 | Faks: +90 312.551 21 90

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı

No: 41-43 Eyüp İstanbul TÜRKİYE

Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite

1106 Washington, D.C., 20036 USA

Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen

Flat No 19 Kahire MISIR

Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985